

СЕКЦІЯ 18

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ, СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ, РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Керівники секції: полковник О.Л. Грунтківський;
д.філос.н. доцент полковник О.Ю. Панфілов
Секретар секції: к.філос.н. підполковник В.А. Кротюк

СОЦІОКУЛЬТУРНІ МОДИФІКАЦІЇ ПАТРІОТИЗМУ

О.Л. Грунтківський¹, В.А. Кротюк², к.філос.н.

¹Командування Повітряних Сил Збройних Сил України;

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Зміст патріотизму як соціальної цінності обумовлений динамікою конкретних соціально-політичних чинників функціонування суспільства, змінами соціальних зв'язків між людьми, і включає в себе різні, властиві тій чи іншій державній культурі ціннісні складові. На відміну від держав традиціоналістського типу, де патріотизм розуміється як відданість конфесійно об'єднаній державі, у процесі глобалізації світового суспільства спостерігається формування патріотизму як відданості нації-державі, що включає в себе усвідомлення етнокультурних і етноконфесійних відмінностей населення країни. Основоположною умовою формування такого патріотизму є наявність високої політико-правової культури, важливою ознакою якої є домінування наднаціональних політико-культурних цінностей над цінностями етнокультурними і етноконфесійними. У сучасному українському суспільстві спостерігається розмаїття проявів патріотизму, які формуються на основі любові й прихильності до наступних базових елементів: а) держави; б) етносу; в) території. Вони відмінні за мотивацією включення індивіда в політико-правове життя держави і за ступенем отожднення індивідом своїх життєвих цілей з цілями держави. У залежності від характеру держави ці варіанти патріотизму можуть реалізовуватися в двох версіях – воєнній і світській, і виступають підставою для конституювання широкого спектру ідеологічних модифікацій патріотизму – від націоналізму до пацифізму.

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА В УКРАЇНІ ЗА ЧАСІВ КОЗАЧЧИНИ

О.Ю. Панфілов, д.філос.н., проф.; Н.А. Кудяцева

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Найяскравішим періодом становлення і розвитку українського війська є козацька доба. Козацтво – це джерело натхнення у боротьбі за свободу і незалежність, це вершина військової майстерності, це скарбниця високої духовності наших предків. Сьогодні значна кількість наукових праць присвячена вивченню різних аспектів життя козаків: походження українського козацтва, виборення ним права на власну державу, побут, традиції, звичаї Запорозької Січі, військова справ тощо. Однак нашу увагу привертає система навчання і виховання козаків. Дмитро Яворницький поділяє запорозькі школи на січові, монастирські, церковно-парафіальні. Школою підвищеного типу була Головна січова школа, де викладалися такі предмети: читання, співи, письмо, лічба, Закон Божий, латинська мова, піїтика, риторика, геомеорія, географія, астроно-

мія, військова справа. Навчання у Січовій школі ґрунтувалося на принципах козацької педагогіки. Велику увагу приділяли вивченню латинської мови, оскільки на Заході вона була міжнародною мовою науки, торгівлі, законодавства та дипломатичних відносин. Обов'язковим був курс військово-фізичного виховання, який передбачав підготовку фізично загартованих, мужніх воїнів, захисників рідного краю. Освіта мала національний характер, козаки намагалися виховувати у школярів вірність рідній землі, любов до рідного народу, його мови, культури, глибоку шану до християнської віри та народних звичаїв. Навчання здійснювалося рідною мовою. Особливе місце у вихованні козаків займало формування військової дисципліни, яка є необхідним інструментом будь-якого війська. Чимале значення для козацького війська мала ідеологія, суть якої зводилася до того, що козацтво є оборонцем християнської віри. Під час війн із поляками до релігійних гасел на захист православ'я додалася ще й національна ідея – створення власної незалежної держави. Таке ідеологічне підґрунтя було серйозною опорою для дисципліни і порядку у війську.

ОСВІТНІ ЗАКОНИ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ

Я.О. Панфілов¹, О.О. Савченко², к.філос.н

¹Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Ґрунтовний аналіз теоретичних джерел і практичних результатів дозволяє сформулювати три основні освітні закони, а саме: 1. Навчання є чотирибічним процесом взаємодії мети, студента, викладача і змісту освіти. Це основні компоненти, без кожного з яких немає навчання як процесу. Із цього закону випливає ціла низка окремих законів, які характеризують взаємодію мети з викладачем, студентом, змістом навчання, наприклад: взаємодія викладача з учнем; взаємодія викладача і студента зі змістом освіти та ін. Процес навчання, що підкоряється цим окремим законам, буде закономірним, а результат – передбачуваним з великою ймовірністю. 2. Закон педагогічної гармонії (за М.М. Палтишевим), у дидактичному процесі означає гармонійне поєднання і взаємозв'язок всіх його атрибутів (компонентів і елементів): змісту і форм, методів і засобів, організації управління навчальним процесом. 3. Навчання розвиває і виховує особистість. Це положення не всі теоретики і практики в сфері освіти називають законом, але воно діє об'єктивно як закон, проявляється завжди і усюди, при будь-якій системі і типі навчання.

АКТИВНА УЧАСТЬ УКРАЇНИ У МІРОТВОРЧОМУ ПРОЦЕСІ – ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ СТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ВІЙСЬКА

Г.О. Гозуватенко, к.іст.н.

Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

З моменту набуття незалежності у 1991 році Україна поступово інтегрується в європейські та трансатлантичні структури, робить значний внесок у зміцнення безпеки і стабільності в європейському регіоні. Цьому сприяють політичні та економічні перетворення у країні, участь нашої держави в заходах міжнародних систем безпеки, проведення миротворчих і гуманітарних операцій за кордоном. Аналіз участі українських військовослужбовців у миротворчих операціях ООН на теренах колишньої Югославії, в Анголі, Лівані та Сьєрра-Леоне, присутність українських військових спостерігачів у Таджикистані, Молдові, Македонії та Гватемалі показала, що миротворча діяльність Збройних Сил України є вагомим внеском у справу

підтримання міжнародного миру. У ході миротворчих операцій української військової підрозділи набувають досвіду спільних дій з арміями інших країн, удосконалюють питання взаємосумісності в галузі управління, взаємодії, зв'язку, розвідки та тилового забезпечення. Склалася та ефективно діє система підготовки миротворчих підрозділів, в ході якої особовий склад додатково до вмінь і навичок, необхідних для досягнення перемоги бою, отримує також спеціальну підготовку для дій в операціях із підтримання миру. Операції з підтримання миру зміцнили взаємовідносини між Збройними Силами України і військовими контингентами інших країн, створили клімат довіри та військового братерства. І головне, завдяки активній участі України у миротворчому процесі її Збройні Сили отримують можливість більш ефективною своєї реорганізації та переходу на професійну основу.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ФОРМУВАННЯ

С.Ю. Поляков, к.юр.н.

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

Актуальною проблемою сучасного буття українського суспільства є рівень правової культури. Правова культура особистості – це досягнутий рівень оволодіння індивідом системою моральних і правових цінностей суспільства, сукупність його знань, ідеалів, смаків і відповідні ним система взаємостосунків і діяльності особистості щодо задоволення своїх потреб. Правова культура особистості детермінована економічними, соціальними, політичними і духовними факторами, індивідуальними особливостями особистості і має різний рівень сформованості: рівень необхідності, рівень норми і рівень потреби. Особливе місце у процесі формування правової культури особистості посідає освіта, роль якої в умовах глобалізації і становлення інформаційного суспільства значно зростає. Ефективність впливу освіти на процес формування правової культури особистості визначається, насамперед, ступенем гуманітаризації та гуманізації освіти. Гуманітаризація освіти покликана формувати цілісну картину світу, гуманітарну культуру і планетарне мислення, виховувати відповідне ставлення до навколишнього світу, суспільства і людини, сприяти подоланню екологічного нігілізму і технократизму. Гуманізація освіти полягає в утвердженні людини як найвищої соціальної цінності, найповнішому розкритті її здібностей і творчого потенціалу особистості, задоволенні різноманітних освітніх потреб, забезпеченні пріоритетності загальнолюдських цінностей.

ДІАЛЕКТИКА ПОЛІТИЧНОГО ТА ВІЙСЬКОВО-ТЕХНІЧНОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА

С.М. Мануйлов, к.філос.н., проф.

Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

У найбільш загальному вигляді систему протиріч, якими визначається діалектика (взаємозв'язок) політичного і військово-технічного розвитку, можна представити як багаторівневе утворення. Перший рівень – протиріччя, обумовлені власне взаємозв'язком політичного і військово-технічного розвитку. Це протиріччя відношення відносин, у ролі яких виступають політичні і військово-технічні відносини. Вони проявляються головним чином як протиріччя мети і засобів її досягнення. Другий рівень – це протиріччя, які характеризують становище кожної з протилежних сторін у системі „політичний розвиток – військово-технічний розвиток”. Для кожної з них протиріччя цієї групи виступають як внутрішні. До цього ж рівня належать і зовнішні протиріччя,

суттєво важливі для розвитку і функціонування політики і військово-технічних систем. Третій рівень складають протиріччя, що визначають специфіку функціонування і розвитку конкретних елементів взаємодіючих сторін системи „політичний розвиток – військово-технічний розвиток”. Мова йде про протиріччя, які визначають, наприклад, або окремі сфери політики: воєнну, науково-технічну, соціальну; або окремі сфери і етапи військово-технічного розвитку: протиріччя військового виробництва, протиріччя процесу впровадження військово-технічних систем у війська тощо.

ОРГАНІЗАЦІЯ СПІЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ Й ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

*Г.В. Єфімов, к.н. з держ.упр.; М.М. Середенко
Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного*

Одною з основних вимог до підготовки Збройних Сил України, які повинні враховувати сучасні погляди на розвиток форм і способів збройної боротьби та принципів підготовки є відповідність змісту підготовки Збройних Сил України положенням Военної доктрини України та інших нормативно-правових актів України з питань оборони. В доповіді доведено, що одним з основних завдань заходів підготовки Збройних Сил України визначено пошук і дослідження нових видів, форм і способів ведення операцій (бойових) дій, які в сучасних умовах повинно проводитися лише об'єднано, із залученням інших військових формувань та правоохоронних органів держави. При цьому, до одних з основних завдань спільної підготовки є розвиток здатності адекватного реагування на нетрадиційні загрози національній безпеці, впровадження дієвої підготовки особового складу, підрозділів та керівного складу відповідно до моделей провідних країн світу, на основі єдності стандартів підготовки. Система спільної бойової підготовки повинна включати сукупність взаємозалежних елементів, які утворюють визначену цілісність і єдність, що функціонує в інтересах військового навчання і військового виховання військовослужбовців та військовозобов'язаних.

ПРИНЦИПИ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО РЕЗЕРВУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

М.М. Середенко¹; Г.В. Єфімов¹, к.н. з держ.упр.; О.І. Наумов², к.т.н.

¹Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного;

²Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Дослідження системи підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України неможливе без ефективної методики обґрунтування її складу, структури, механізму функціонування і напрямів розвитку. У доповіді обґрунтовано, що дослідження системи підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України може бути засновано на таких принципах: це багатоцільова система, кожна складова частина якої повинна розглядатися, у свою чергу, як система (підсистема); ця система повинна розглядатися як невід'ємна частина системи більш загального порядку, і така, що взаємодіє з іншими системами; ця система і напрями її розвитку повинні формуватися на основі сукупності її цілей, цілей підсистем і елементів, що випливають із змісту воєнної доктрини держави; обґрунтування (формування) системи і напрямів її подальшого розвитку, вимог до неї повинно здійснюватися шляхом аналізу різних чинників, сукупність яких залежить від конкретних цілей аналізу; напрями розвитку системи підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України повинні базуватися на основі наукових знань.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЧИННИКІВ, ЯКІ ВИЗНАЧАЮТЬ ХАРАКТЕР ФУНКЦІОНУВАННЯ ІСНУЮЧОЇ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО РЕЗЕРВУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ДЛЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

О.О. Фуртес¹, к.іст.н.; М.А. Ісаков¹; І.Б. Некрасов², к.т.н.

¹Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного;

²Національний аерокосмічний університет імені М.С.Жуковського "ХАІ"

Система військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України є важливою складовою обороноздатності держави. У доповіді викладено, що чинники, які впливають на цю систему, об'єднують в дві основні групи: зовнішнього та внутрішнього середовища. Зовнішнє середовище являє собою зовнішній шар самих різноманітних чинників, які лише опосередковано впливають на діяльність системи. Серед них: воєнно-політичні, соціокультурні, економічні і законодавчі. Внутрішнє середовище включає в себе сукупність чинників, які визначають результативність її функціонування. Серед них: організаційна структура системи та її складових; рівень підготовки, викладацького (офіцерського) складу, який займається навчанням і вихованням; рівень навченості особового складу після закінчення проходження військової служби, з яким вони поступають в систему; стан навчальної матеріально-технічної бази системи.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РЕФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

В.О. Табуненко¹, к.т.н., с.н.с.; А.Ф. Лазутський², к.військ.н., доц.

¹Академія внутрішніх військ МВС України;

²Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого

У 1991 році нашій країні дісталось одна з могутніх військових угруповань у Європі, яка була оснащена ядерною зброєю, і сучасною технікою. У серпні 1991 року під юрисдикцію України перейшли: інфраструктура трьох військових округів (Київського, Прикарпатського, Одеського); 14 мотострілецьких, 4 танкових, 3 артилерійські дивізії; 8 артилерійських бригад; 4 бригади спецназу, 9 бригад ППО, 7 полків бойових вертольотів; 3 повітряні армії (близько 1100 бойових літаків) і окрема армія ППО. Стратегічні ядерні сили, дислоковані на території України, мали 176 міжконтинентальних балістичних ракет, а також близько 2600 одиниць тактичної ядерної зброї. На момент проголошення Україною незалежності чисельність її військ складала близько 700 тисяч чоловік. Аналіз нинішнього стану українських збройних сил добре відомий, та дозволяє зробити висновок, що в найближчу перспективу вони не зможуть досягти критеріїв НАТО. Як заявив нинішній президент України В. Янукович на засіданні Ради національної безпеки і оборони України, "Ситуація, в якій опинилися Збройні Сили України, є надзвичайно важкою. За час існування накопичилися проблеми з оснащенням та діяльністю Збройних Сил. Вони фактично досягли критичного рівня, і опинилися на межі руйнування". Український річний бюджет передбачає витрати на оборону із розрахунку на одного військовослужбовця приблизно 6 тис. доларів, що в 8 разів менше, ніж у російській армії, і в 23 рази менше, ніж у французькій. Не готові до виконання бойових завдань 40% бронетанкової техніки та артилерійських систем. Немає коштів на модернізацію танків, зайшла в глухий кут розробка тактичного ракетного комплексу. Досить туманним представляється майбутнє ВМС України. Лише на 20% від необхідного рівня сьогодні фінансується потреба збройних сил у речовому майні. Паливно-мастильними матеріалами армія забезпечена на 10-12 %, продуктами харчування - на 60-70%, авіаційним паливом -

на 12%, цифровими засобами зв'язку - на 2%. "При існуючому бюджеті підвищити боєздатність армії неможливо", - вважає колишній міністр оборони А. Гриценко. Падає привабливість військової служби, моральних дух офіцерів та військовослужбовців контрактної служби. Реально оцінюючи ситуацію в умовах жорстких фінансових обмежень, необхідно переглянути заходи щодо гарантованого забезпечення першочергових завдань для Збройних Сил з оборони держави. Важливо забезпечити гідні моральні та матеріальні умови служби для військовослужбовців за контрактом, та створити реальні стимули і обґрунтовану мотивацію служби у військовому резерві. Необхідно забезпечити перехід на сучасні інформаційно-телекомунікаційні засоби зв'язку та поглибити співпрацю з військовими відомствами країн СНД і в першу чергу з Російською Федерацією. На думку авторів цієї доповіді необхідно забезпечити нормальне фінансування і його жорсткий контроль над підтриманням у бездатному стані озброєння та військової техніки за рахунок їх технічної модернізації та паралельному запуску нових військово-технічних розробок перспективних зразків озброєння.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОГО РЕЗЕРВУ ЛЮДСЬКИХ РЕСУРСІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

М.Ю. Яковлев¹, к.т.н., с.н.с.; С.О. Чер'яков¹; А.П. Волобуєв², к.т.н.

¹Академія сухопутних військ імені гетьмана П. Сагайдачного;

²Центральний науково-дослідний інститут ЗС України

Головним напрямком удосконалення існуючої системи підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України слід вважати перетворення її із комплексу заходів в систему сил та засобів щодо накопичення та підготовки людських воєнних ресурсів, а також вибір її доцільної організаційної структури. У доповіді розглядається удосконалення організаційної системи підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України, яка повинна включати наступні підсистеми: підсистему управління; підсистему накопичення військовозобов'язаних; підсистему підготовки військовозобов'язаних; підсистему матеріально-технічного забезпечення. Перспективна система підготовки військового резерву людських ресурсів Збройних Сил України повинна передбачати розподіл всіх військовозобов'язаних, в залежності від рівня підготовки, який вимагається, на три групи (черги). Перша група призначена для доукомплектування (відмобілізування) з'єднань (частин) постійної готовності (скороченого складу та кадру); друга – для комплектування з'єднань (частин), що формуються заново; третя – знаходяться на військовому обліку і можуть бути використані при переростанні воєнного конфлікту в повномасштабну війну.

ДО ПИТАННЯ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

О.А. Каблуков

Командування Повітряних Сил Збройних Сил України

Сьогоднішній період характеризується серйозними структурними й організаційними змінами у сфері військового будівництва, у тому числі і стосовно системи військової освіти. Характерною відмінністю функціонування системи військової освіти на сучасному етапі є те, що вона виступає водночас інструментом і об'єктом реформування Збройних Сил України. Потрібно зазначити, що останнім часом підвищена увага до проблем військової освіти простежується майже у всіх провідних державах світу. Зрозуміло, що це не випадково. Практика повсякденної та бойової діяльності військ більшості таких країн свідчить про певне зниження рівня професійної підготовки випускників військових навчальних закладів. Насамперед, це обумовлене низькою якістю підготовки

військових кадрів. При цьому, чомусь завжди забувається історичний досвід про безперспективність та згубність підготовки до війн минулого, ігноруються тенденції подальшого розвитку воєнного мистецтва і воєнної науки. За таких умов, виникає нагальна потреба обґрунтування можливих напрямків подальшого розвитку системи військової освіти. З урахуванням практики підготовки військових фахівців в сьогоденних умовах удосконалення системи військової освіти можна здійснити шляхом: подальшої інтеграції військової освіти і науки; формування нового покоління моделей підготовки висококваліфікованих військових фахівців; приведення структури та чисельності вищих військових навчальних закладів у відповідність до потреб Збройних Сил України; збереження та зміцнення основних науково-педагогічних шкіл за ключовими напрямками підготовки військових спеціалістів. Найбільш важливим завданням подальшого розвитку військової освіти є необхідність формування нового покоління моделей підготовки військових фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів і ланок управління. Досвід функціонування військових навчальних закладів свідчить, що на формування моделей підготовки військових фахівців найбільший вплив мають такі чинники: ступінь інтеграції військової та цивільної освіти; підходи до підготовки фахівців різних військових формувань; економічні та матеріально-технічні можливості проведення підготовки конкретних спеціальностей тощо. Тому, під час створення сучасних моделей підготовки військових фахівців обов'язково потрібно враховувати: специфіку підготовки військових фахівців командного й інженерного профілів за освітньо-кваліфікаційними рівнями та ланками управління; спрямованість підготовки військових фахівців за певною спеціальністю, кваліфікацією та посадовим призначенням у підрозділах та частинах Збройних Сил України; орієнтація нормативних та варіативних частин змісту гуманітарних, соціально-економічних та спеціальних навчальних дисциплін на певну військову спеціальність (спеціалізацію) та кваліфікацію військового фахівця; всебічне матеріально-технічне та фінансове забезпечення. Важливим показником педагогічної діяльності є її ефективність, яка визначається, насамперед, якістю підготовки військових фахівців. Тому, формування і становлення військових педагогів нової формації, які відповідають наведеним вимогам, сприятиме підвищенню якості підготовки офіцерських кадрів для Збройних Сил України, а також престижу вищої військової школи України. Важливим напрямком професійного становлення викладачів слід вважати всебічну військово-професійну, психолого-педагогічну освіту та самоосвіту. В умовах інтенсивного розвитку й диференціації наук та воєнної справи значно зростає кількість навчальних дисциплін. Це потребує більш широко використовувати в навчальному процесі військових фахівців таких ігрових форм, як групові вправи, тактична (оперативно-тактична летючка, комплексне тактичне (оперативно-тактичне, оперативне) завдання, командно-штабна гра, командно-штабне тренування (навчання) тощо. Актуальність використання вказаних форм навчання обумовлене, насамперед, повчальними властивостями гри, які пояснюються її сутністю. Одальший розвиток військової освіти неможливий без удосконалення матеріально-технічної бази військових навчальних закладів, а саме: забезпечення сучасними зразками озброєння і військової техніки, навчально-лабораторним обладнанням; широке впровадження навчального демонстраційного устаткування, об'єднаного з комп'ютерними системами; забезпечення сучасною науково-експериментальною базою; створення електронних каталогів з можливістю доступу до інформаційної бази наукових бібліотек провідних вищих військових навчальних закладів та електронного фонду навчальної літератури в мережі Internet. Зрозуміло, що визначення раціональних напрямів подальшого розвитку системи військової освіти неможливе без проведення відповідних наукових досліджень. В результаті проведення досліджень, насамперед, потрібно отримати: основні вимоги до перспективних спеціальностей підготовки; визначити перелік і встановити потрібні тактико-економічні характеристики заздалегідь відібраних для під-

готовки спеціальностей; сформувані тактико-технічні завдання на попереднє опрацювання відібраних спеціальностей; оцінити можливості підготовки військових спеціалістів з необхідними характеристиками; сформувані варіанти підготовки військових спеціалістів, провести їх військово-економічну оцінку та визначити найбільш раціональні. При необхідності можуть проводитися і відповідні педагогічні експерименти. Таким чином, урахування наведених перспектив розвитку військової освіти мають забезпечити її інноваційний, динамічний рух, престижність у майбутньому інформаційному суспільстві та вагомий внесок у надійне зміцнення обороноздатності України.

КОМПЛЕКСНИЙ ПІДХІД У ВИРІШЕННІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ КАДРІВ

В.І. Семенюк; О.Ю. Лавров; Є.А. Толкаченко

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Аналіз методики проведення занять з допризовної підготовки юнаків, які вступають до лав Збройних Сил України, вказує на слабкий рівень їх знань і не одноманітність підходу до проведення цих занять у середніх і середньо-спеціальних навчальних закладах. Це насамперед пов'язано з тим, що відсутня єдина цілеспрямована система навчання у закладах, які знаходяться у містах і маленьких населених пунктах. З метою підвищення якості проведення занять з вогневої підготовки у навчальних закладах вважаємо доцільним визначення єдиного підходу зі створенням еталонного програмного забезпечення, яке надасть можливість викладачу наочно показувати за допомогою ПК влаштування, принцип роботи та бойові можливості зброї, роз'яснювати порядок її розбирання та правила стрільби з неї з урахуванням балістичних даних. Запропоноване програмне забезпечення, містить наступні блоки: довідковий матеріал з історії створення зброї; теоретичний матеріал, для вивчення будови зброї; допоміжний матеріал для викладача з урахуванням вимог керівних документів; мультимедійні програми з вивчення матеріальної частини зброї, правил стрільби з неї, порядку приведення її до нормального бою, а також електронно-тестову програму для перевірки теоретичних знань. Комплексний підхід надає можливість викладачу постійно контролювати рівень підготовки підлеглих, а юнакам самостійно перевіряти свої знання, що підвищує ефективність проведення первинної військово-професійної підготовки військовослужбовців, курсантів та студентів, які навчаються за програмою офіцерів запасу.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ ДИСЦИПЛІН ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

В.І. Новіков, к.т.н.

Харківський університет Повітряних сил імені Івана Кожедуба

Загальновійськова підготовка передбачає викладання теоретичних та практичних питань в дисциплінах, які мають жорстко окреслені постулативні форми, що викликає деякі труднощі в викладанні та розумінні матеріалу. Успішність подолання цих труднощів залежить від вибору способу доведення інформації в процесі навчання. Сучасна педагогіка вважає проблемне навчання одним із засобів розвитку пізнавальних здібностей та творчого мислення. Але в цьому разі обов'язковою умовою є точна постановка навчальної проблеми. Виділення та формулювання проблем, які доцільно застосовувати в навчальному процесі є важливою відповідальною задачею. Невірно сформульована проблема невзможі зосередити зусилля навчаємих на отримання конкретних результатів навчання. Висвітлюючи тему вибору та формулювання проблемних питань доцільно зупинитись

на критеріях їх відбору. В доповіді пропонується п'ять критеріїв вибору проблематики, яка висуватиметься на заняття по загальновійськових дисциплінам, що дозволить підняти якість засвоєння навчального матеріалу.

ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ

Г.М. Тіхонов¹, к.військ.н., с.н.с.; І.М. Тіхонов²

¹Національний університет оборони України

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Концептуальні засади модернізації вищої військової освіти, які орієнтують нас на досягнення якості освіти світового рівня, передбачають необхідність запровадження в навчально-виховний процес сучасних інноваційних технологій, що має сприяти вирішенню комплексу взаємопов'язаних завдань. Інформаційні технології в організації та проведенні навчальних занять, практик (стажувань) слухачів (курсантів) передбачають створення бази даних, електронних таблиць, алгоритмів прийняття рішень, інформаційних зв'язків, комплексів задач тощо, що створює умови для рішення фахових задач, а також скорочує витрати часу на опрацювання інформації й отримання результатів, вивільняє час для обґрунтування висновків за результатами навчальної діяльності, формування пропозицій щодо її покращення та прийняття відповідних рішень. З цією метою доцільним є створення інтерактивного методичного комплексу навчальної дисципліни, який згідно із сучасними вимогами подається слухачу (курсанту) в електронному вигляді, чи на сайті відповідної кафедри. Навчальний курс може бути написаним у HTML-форматі і розрахованим для роботи в Internet Explorer чи Netscape Navigator. Завдяки цій програмі слухачі (курсанти) мають можливість отримати повний пакет необхідної навчально-методичної літератури до курсу з доступом в окремому комп'ютерному класі, внутрішній комп'ютерній мережі, бібліотеці ВВНЗ, через систему Інтернет.

ІНФОРМАЦІЙНА СИСТЕМА "РЕЙТИНГ-КУРСАНТ"

В.В. Белімов, к.т.н., с.н.с.; Д.В. Гриньов, к.т.н., с.н.с.; А.А. Попеленко, к.т.н., доц.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

У основу інформаційної системи (ІС) покладена модель організації учбового процесу у ВНЗ, що використовує компетентносний підхід в навчанні. Модель, як ієрархічна структура, формується за принципом "від загального до окремого". У фокусі рейтинг-моделі знаходиться освітній (загальний) рейтинг курсанта за результатами усіх видів його діяльності під час навчання у ВВНЗ, а на самих нижніх рівнях цієї ієрархічної моделі знаходяться первинні оцінки курсанта, які характеризують його результати по різних складових видів діяльності. ІС складається з трьох взаємозв'язаних модулів. Перший модуль призначений для завдання параметрів, необхідних для налаштування системи і введення деяких обмежень. Такими обмеженнями є максимальна допустима кількість учбових груп в потоці, число курсантів в учбовій групі, максимальна кількість учбових заходів при державній агестації та ін. Підлягають введенню значення вагових коефіцієнтів значущості учбових заходів для усіх рівнів декомпозиції моделі. Другий модуль ІС призначений для введення, збереження і попередньої обробки первинних оцінок, отриманих за засвоєння відповідною складеною нижнього рівня декомпозиції рейтинг-моделі в певній системі оцінювання. Третій модуль ІС здійснює повну обробку даних і формування результатів. За попереднім погодженням із замовником визначений перелік запитів до

модуля для забезпечення виведення необхідних результатів. ІС реалізована за допомогою інструментального середовища Embarcadero RAD Studio XE.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗРОБКИ ПРОЕКТУ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ОРГАНІЗАЦІЮ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

К.І. Хударковський, к.т.н., доц.; С.В. Залкін

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Необхідність розробки проекту Положення про організацію освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Збройних Сил України (далі – Положення) обумовлена низкою чинників нормативно-правового та суспільно-політичного характеру, що впливають на організацію освітньої діяльності як цивільних вищих навчальних закладів (ВНЗ), так і вищих військових навчальних закладів Збройних Сил України, насамперед, прийняттям нового Закону України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, Національної доктрини розвитку освіти, нормативно-правових актів, які визначають організацію навчально-виховного процесу у ВНЗ, вимоги до ліцензування і акредитації ВНЗ та інші питання освітньої діяльності ВНЗ. Крім того, Україна приєдналася до Болонського процесу, що вимагає значних змін у національній системі освіти, а саме створення нових інституціональних механізмів регулювання у сфері військової освіти, оновлення її структури і змісту, розвитку фундаментальності і практичної спрямованості освітніх програм, реформування системи безперервної військової освіти. В основу розробки проекту Положення покладений проект Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про вищу освіту” та Комплекс нормативних документів для розроблення складових системи галузевих стандартів вищої освіти.

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА: ЗМІНА ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ

О.Л. Гончаренко, к.філос.н.

в/ч А1215

Інтеграція військової освіти у світовий та національні освітні процеси передбачає розробку нової її парадигми на підставі світових тенденцій. Стрімкі темпи розвитку інформації та необхідність відповідності знань офіцера сучасній професії детермінують його навчання протягом усієї служби, тривалість якої зростає аж до безперервності та сприяє створенню нового типу ідентичності, людини нового типу – Homo studiosus – всебічно освіченої, здатної до постійного оновлення знань. Військова освіта сприймається тою цариною, що готує людину не тільки до професійної діяльності, але й до життя. Залучення військовослужбовців до виконання миротворчих та гуманітарних операцій вимагає зміни ролевих обов'язків військових та отримання спеціальної освіти, орієнтованої на вивчення питань дипломатії, виконання поліцейських функцій тощо. Незважаючи на відданість збройних сил ієрархічності та субординації, її військова освіта не позбавлена прагнення до інтеграції з цивільною освітою, у тому числі і у переході від традиційно домінуючої «парадигми викладання» (teaching paradigm) до нової «парадигми вивчення» (learning paradigm). Глобалізаційні процеси перекреслюють тезис про традиційну відчуженість армії від суспільства: навчання у військових навчальних закладах все більш набуває здійснення в контексті загальної системи освіти. Отже, підготовка військового професіонала перестає розглядатися як лінійно визначений вектор. Військова освіта впевнено просувається від консерватизму до демократизму, набуваючи динамічного характеру.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОЇ ОБСТАНОВКИ НАВКОЛО УКРАЇНИ

О.В. Громико¹, к.філос.н., доц.; С.С. Семенов², к.філос.н.

¹Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба;

²Академія ВВ МВС України

Особливості сучасної воєнно-політичної обстановки навколо України в значній мірі зумовлюється її геополітичним положенням, особливостями формування та розвитку української держави. по-перше, існуючи у трикутному оточенні – СНД, Європа та світове співтовариство, Україна фактично зупинилася на лінії розподілу впливу найбільших країн світу; по-друге, знаходячись на лінії зіткнення європейської та азійської культур, на лінії протистояння православ'я та католицизму, в епіцентрі слов'яно-православної, західно-християнської та ісламської цивілізацій, Україна постійно входила в протиріччя з геостратегічними інтересами суміжних та інших держав; по-третє, внаслідок особливостей свого географічного розташування, формування та розвитку, Україна являє собою регіональну, поліетнічну та поліконфесійну державу зі своїми внутрішніми протиріччями об'єктивного та суб'єктивного характеру; по-четверте, наявність у суміжних для України держав багатополярності у відношенні до оцінок проходження сухопутних та морських кордонів, що склалися у повенний час та сучасну добу; по-п'яте, наявність у населення України багатовекторності у питаннях вибору напрямків державного будівництва та зовнішньополітичної орієнтації країни. Аналізуючи воєнно-політичну обстановку навколо України, слід мати на увазі, що у найближчій перспективі можливість широкомасштабного застосування воєнної сили проти України є малоімовірною. Проте за певних обставин зберігається імовірність розв'язання на окремих ділянках (напрямах) її кордонів локального конфлікту або втягнення нашої держави в регіональні воєнні конфлікти. Тому, зміцнення національної безпеки у воєнній сфері, особливо з урахуванням подій сьогодення, постає для України досить актуальним завданням.

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

П.В. Квіткін, к.філос.н., проф.; І.В. Дятлова, к.філос.н.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Загальносвітовою тенденцією розвитку сучасної військової справи є професіоналізація військової діяльності. Основу професіоналізації збройних сил складає формування особистості військового професіонала. Військовий професіонал – це військовослужбовець, який у процесі опанування системою суспільних і військово-професійних цінностей, набуття соціального і військово-професійного досвіду, формування власної системи цінностей і ціннісних орієнтацій набув соціально-типологічних якостей соціуму, військовослужбовців і відповідної ментальності, усвідомлює свою належність до них і постає суб'єктом військово-політичних відносин, військово-професійної творчості. Формування особистості військового професіонала передбачає вирішення декількох органічно взаємопов'язаних проблем: перехід до комплектування збройних сил на контрактній основі; запровадження кадрової військової служби як основи для формування з числа військовослужбовців окремої соціально-професійної групи суспільства, соціальний статус якої відповідає покладеним завданням, яка володіє специфічними соціально-типологічними якостями і ментальністю, системою цінностей і ціннісних орієнтацій; створення умов для розвитку і самореалізації особистості в умовах військової служби; гуманізація

військової служби, розвиток демократичних засад життєдіяльності збройних сил; професіоналізація усіх сфер військової діяльності, формування у військовослужбовців соціально-типологічних якостей, системи цінностей і ціннісних орієнтацій військовослужбовців як специфічної соціально-професійної групи суспільства.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ У СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

О.Г. Кривоконь, к.філос.н.

Національний технічний університет «ХПИ»

Процес соціального формування особистості є складною динамічною системою, яка зумовлена впливами різноманітних факторів, що детермінують її стан, динаміку та тенденції, визначають зміст, особливості функціонування та розвитку на певних етапах існування суспільства та життєдіяльності соціуму. Транзитивний стан українського суспільства та особливості сучасного буття світового співтовариства зумовили декілька особливостей соціального формування особистості у сучасному українському суспільстві: здійснюється в умовах нескінчених трансформацій і потрясінь, відсутності єдності у розумінні напрямків і механізмів розвитку суспільства; домінування у системі ціннісних орієнтацій матеріальних інтересів, орієнтація на досягнення особистого благополуччя; гіпертрофованість соціальних статусів соціальних груп суспільства; руйнування фундаментальних засад історичної етнокультурної спадщини, соціокультурних традицій народу і домінування західних цінностей у процесі формування особистості; незавершеність процесу формування українського народу як політичної нації і культурно-історичної спільності, соціокультурного фенотипу народу України; відсутність дієвих механізмів захисту інформаційного простору, загальнонародських і національно-історичних духовних цінностей. Необхідність соціального формування особистості у сучасному українському суспільстві набуває загальнонародської, цивілізаційної, суспільної, етнопонаціональної, соціально-професійної, соціально-групової та особистісної обумовленості.

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ

В.М. Мартинюк, к.філос.н., доц.

Полтавський національний технічний університет

Ціннісні орієнтації військовослужбовців – це різнорівневе за ступенем усвідомлення й багатогранне за формою, сформоване в залежності від розуміння сутності цінностей, відносно стає й вибіркоче ставлення до системи суспільних цінностей, яке визначає характер відносин військовослужбовця з навколишнім світом, зміст, спрямованість і спосіб його життєдіяльності, виконання військового обов'язку й завдань функціонального призначення. Ціннісні орієнтації військовослужбовців мають динамічний характер і відображають особливості сучасного буття українського суспільства, зміст і спрямованість процесів його соціальної трансформації, особливості реформування та розвитку Збройних Сил України. До загальних тенденцій ціннісних орієнтацій військовослужбовців віднесені: руйнування ціннісних стереотипів, розмивання духовних основ ціннісних орієнтацій військовослужбовців, різке падіння соціального престижу і суспільної цінності Збройних Сил; спотворення загальнонародських цінностей і норм; девальвація моральних і політичних ціннісних орієнтацій, зростання огрубілого прагматизму і спотвореного індивідуалізму; трансформація традиційної системи ціннісних орієнтацій військовослужбовців, деградація військово-професійної суб-

культури; посилення правового нігілізму, зниження громадської активності, формування звєри у реальності таких принципів, як недоторканність особи, рівність всіх перед законом і справедливість; відмова від традиційних художньо-естетичних цінностей і орієнтація на цінності масової культури.

СУЧАСНИЙ КОНЦЕП СОЦІАЛЬНОГО ПРОГРЕСУ: СУТНІСТЬ ТА ШЛЯХИ РЕАЛІЗАЦІЇ

О.В. Прудникова, к.філос.н.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Соціальний прогрес у сучасних умовах полягає в переході суспільства до стану, що забезпечує найбільш повні умови для гармонійного існування людини в системі “індивід – суспільство – природа”, захисту соціуму від новітніх загроз існуванню людства і навколишньому середовищу. Сучасний концепт соціального прогресу реалізується в соціально-екологічному розвитку суспільства, створенні ефективної соціально-екологічної системи й побудові соціально-екологічного суспільства на основі ідеології соціально-екологічного розвитку – системі поглядів, ідей і теоретичних принципів, що відображають інтереси світової спільноти, всіх соціальних верств сучасного суспільства і спрямовані на створення ефективної соціально-екологічної системи, яка забезпечує умови для всебічного й гармонійного розвитку людини, реалізації її сутнісних сил і потенцій в житті та діяльності, збереження життя, розвиток природи. Реалізація сучасного концепту соціального прогресу повинна будуватися на основі ідеології соціально-екологічного розвитку. Забезпечення соціально-екологічного розвитку суспільства неможливе без високого рівня розвитку екологічної культури, яка визначається як рівень і характер ставлення до природи, спосіб взаємодії суспільства з природою й діяльності щодо забезпечення соціально-екологічного розвитку суспільства, а також результатів цієї діяльності, що втілилися в існуючій соціально-екологічній системі.

ФОРМУВАННЯ ФІЛОСОФІЇ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

І.В. Ващенко, к.іст.н.; В.О. Рєзніков, к.філос.н.

Академія внутрішніх військ МВС України

В умовах етнополітичної суверенізації і культурної сегментації світу Українське суспільство вступило в еру міжкультурного діалогу, в якому силовим структурам і правоохоронним органам відводиться значна роль. Результати соціологічних досліджень вказують на зниження в Україні за останні 5-7 років питомої ваги психологічно відкритих та схильних до національної толерантності людей більше, ніж у 3,5 рази. Європейські інституції занепокоєні зростанням проявів ксенофобії і расизму в Україні в їх екстремістських формах. З філософської точки зору толерантність – це етичне самообмеження концептуальної непримиренності, спосіб дій (поведінки), спроможний утримувати сторони міжкультурного конфлікту від актуального насильства. Найефективнішими засобами запобігання проявам нетерпимості слід вважати освіту та виховання, що потребує розробки навчальних методик для формування толерантності у майбутніх офіцерів на систематичній і раціональній основі в системі навчально-виховного процесу у ВВНЗ. На наш погляд, найбільш доцільними напрямками формування філософії толерантності у навчальному закладі освіти повинні стати: включення в навчальні програми гуманітарних дисциплін (конфліктологія, політологія, соціологія, психологія) розділів (тем), що стосуються аналізу

сутності та причин ксенофобських настроїв та расизму в Україні; з'ясування слухачами основних форм прояву ксенофобії, в тому числі – серед правоохоронних органів; організація професійних тренінгів на тему толерантності та запобіганню злочинів на ґрунті ксенофобії з урахуванням специфіки службово-бойової діяльності; на заняттях з правових дисциплін доведення до слухачів міжнародного та вітчизняного законодавства у галузі дотримання прав і свобод людини, запобігання всіх форм расової дискримінації; проведення у ВВНЗ соціологічних досліджень та опитувань з питань ставлення слухачів до ксенофобії та расизму; утвердження толерантності, поваги до етнічної різноманітності, нетерпимості до дискримінації шляхом проведення заходів інформаційно-пропагандистської та культурно-просвітницької роботи.

ОБРАЗ ЗАХИСНИКА БАТЬКІВЩИНИ У ТВОРЧОСТІ І.Ю.РЕПІНА

І.В. Гавриш, к.філол.н., доц.; В.Г. Рибалка, к.філос.н., проф.

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Український живопис патріотичної теми – це ніби унаочнена історія боротьби українського народу за свою незалежність. Багато художників звертали до цієї теми, але найскравішими є твори Іллі Юхимовича Рєпіна. І.Ю.Рєпін народився на Харківщині, в старовинному українському містечку Чугуєві. Дитячі й юнацькі враження від чарівної природи рідної Слобожанщини назавжди полонили його творчу уяву. Любов до рідного краю проходить через всю його творчість. Картини “Запорожці пишуть листа турецькому султанові” (є 2 варіанти: Державний Російський музей у Санкт-Петербурзі – 1880-1891 рр., Харківський художній музей – 1889-1896 рр.), “Козак у степу” (1890 р.) та інші відтворюють епізоди героїчної боротьби українського народу проти іноземних поневолювачів. Створення Рєпіним картини “Запорожці ...” не було випадковим. Безпосереднім поштовхом для народження задуму картини стала згадка про “Лист запорожців...” друга Рєпіна – професора мистецтв Київського університету Андріана Прахова. Відбулося це 26 липня 1878 року в підмосковному Абрамцево, де друзі відпочивали. Ця згадка спалахом блискавки прояснила те, що вже давно не давало спокою творчій уяві Рєпіна, адже текст “Листа...” йому був відомий ще з дитинства. І він тут же експромтом накидав олівцем перший ескіз до картини. У картині “Запорожці...”, яку художник писав багато років, подорожуючи Україною, Кубанню і вивчаючи історичні артефакти, малюючи найбільш колоритних представників нащадків запорожців, із великою силою передається волелюбність, патріотизм, героїзм українського народу, “дух часу”. У цій роботі відбивається соціально-психологічний портрет і менталітет українського народу. Ця картина – енциклопедія українського гумору, що є характерологічною рисою українського етносу. У цьому морі багатирського сміху запорожців, їхніх поставах і обличчях приховується головний задум митця – незалежність, сила і волелюбність нашого народу. Ознайомлення з цими творами має виховне значення – воно допомагає зрозуміти минуле країни, розвиває почуття любові до неї, формує прагнення боротьби за свободу й незалежність України.

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗАГРОЗИ НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ

І.М. Малишук

Факультет військової підготовки Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Традиційно поняття “національна безпека” визначає стан захищеності життєво важливих цінностей та інтересів як суспільства загалом, так і окремих його громадян. Тому визначальним чинником, що впливає на формування державної політики у цій

сфері, є загрози таким цінностям та інтересам. Причому загрози не тільки воєнного характеру, а у більш широкому контексті - й невоєнного характеру (асиметричні загрози). Аналіз ситуації в Україні та її позиціонування у міжнародному середовищі дає можливість стверджувати, що більшість загроз її національній безпеці мають внутрішнє походження. Це і корупція, і організована, насамперед економічна, злочинність, і поширення наркоманії, і "тіньова" економіка, й істотні деформації економічного та соціального розвитку, серйозні екологічні і техногенні проблеми тощо. Але останнім часом посилюється вплив зовнішніх загроз: поява низки цілком нових негативних чинників та радикальне посилення деяких старих. Варто зазначити, що ці тенденції не є спровокованими з боку України. На мій погляд, вони є одним із негативних наслідків вельми динамічного процесу сучасної глобалізації світу. Ця тенденція особливо яскраво виявилася у зв'язку з розгортанням цивілізованими країнами масштабної боротьби з міжнародним тероризмом, який традиційно розглядався принаймні як потенційна локальна загроза. Сьогодні міжнародний тероризм став реальною загрозою планетарного масштабу, що не має географічних обмежень.

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬКОВОГО КЕРІВНИКА НОВОГО ТИПУ

Л.О. Петрова

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Реформування армії є найважливішим завданням державного будівництва, що у всій своїй повноті сприймається широкими верствами суспільства. При зміні структури, загальної чисельності військових частин і підрозділів особливий зміст набуває підвищення якості підготовки військових фахівців, оптимізації ресурсів, що забезпечують максимальну ефективність підготовки кадрів по пріоритетним напрямкам. Повсякденна діяльність військ і військових підрозділів опирається на сучасні досягнення науки і техніки. Вона чутлива до глобальних проблем мінливого миру. Це припускає відновлення змісту військової освіти, здатної гнучко реагувати на досягнення педагогічної науки в підготовці кадрів, розробки нових освітніх технологій, в основі яких закладений творчий характер навчального процесу, що поєднується із глибоким проникненням у суть практичної діяльності, оволодінням на високому рівні загальноосвітніми та професійними компетенціями. Для цього необхідно досягти високого рівня варіативності військової освіти, що забезпечує підготовку професійних лідерів для армії, створення освітнього середовища, що активно розвиває особистість військовослужбовця. Сьогодні потрібна культурологічна спрямованість військової освіти, що сприяє формуванню світоглядних позицій сучасного військового керівника, які відповідають військовій реформі. До актуальних проблем військової освіти варто віднести проблему пошуку нових механізмів оцінки якості освіти, експертизи інноваційної діяльності, що залучає в цей процес всіх учасників цієї діяльності, організації самостійної роботи курсантів військових навчальних закладів як потужного механізму самоконтролю й самоактуалізації мети та цінностей військової освіти. Система контролю повинна бути заснована на принципах самоаналізу й рефлексії навчальної діяльності, підвищення рівня об'єктивності оцінки результатів навчання, ініціативного пошуку шляхів удосконалювання бойової підготовки. Структура організації навчального процесу має потребу в активному впровадженні інформаційних технологій з розвитком локальних і глобальних інформаційно-аналітичних систем, що забезпечують ефективну взаємодію учасників освітнього процесу у військовому вузі та створення умов, що відповідають сучасному характеру застосування

військових формувань. Військова освіта по-особливному виражає духовні цінності, формує професійну культуру. Військовий наказ при всій складності бойового завдання несе гуманістичну спрямованість, віру в добро й справедливість, які, остаточно визначають логіку дій у зіткненні із супротивником. Це вимагає формування особливого типу особистості, громадянської відповідальності, а також визнання суспільством тієї місії, що виконує армія в сучасних умовах, що вимагає культурологічного підходу до процесу формування особистості військового керівника. Специфіка підготовки військового фахівця зобов'язує серед безлічі характеристик військового навчання й виховання виділяти ті, які відбивають менталітетотворюючі властивості армійського соціуму. Найскладніше завдання виховання військового обов'язку і відданості Батьківщині звернено до розуміння духовних підстав життя суспільства та їхньої єдності з традиціями армії, її культурною спадщиною. Підготовка військового керівника – завдання особливої складності. Його самоцінність як особистості являє собою інтеграцію внутрішньої цілісності та усвідомлення значимості своєї участі в справі надзвичайної державної важливості - захисту Батьківщини. Реформа армії, що висуває високі вимоги до професійної майстерності, має потребу в поєднанні теоретичної й практичної підготовки, що базується на найширшій базі фундаментальних знань. Формування нового типу особистості військового керівника вимагає розробки сучасних технологій виховання, що інтегрують жорстко діючі рамки нормативно-правової організації професійної діяльності з необхідністю вільного розвитку особистості.

ВРАХУВАННЯ РІВНІВ ПОДРУЖНІХ ВЗАЄМИН У СІМ'ЯХ ОФІЦЕРІВ ПРИ ОЦІНЦІ ЇХ ЯКОСТІ

В.С. Васищев

Академія внутрішніх військ МВС України

Проведені емпіричні дослідження у частинах внутрішніх військ МВС України, дозволили встановити залежність успішності службово-бойової діяльності офіцерів від якості подружніх взаємин у їх сім'ях. Для реалізації практичних кроків щодо оптимізації впливу подружніх взаємин на морально-психологічний стан військовослужбовців, а відповідно і якість виконання ними службово-бойових завдань, актуальним завданням постає визначення показників якості цих відносин. Проведений нами теоретичний аналіз наукових джерел дозволив визначити, що для вирішення вказаної проблеми необхідно враховувати чотири достатньо незалежних рівні подружніх стосунків: психофізіологічний, психологічний, соціально-психологічний та соціокультурний. Психофізіологічний контакт проявляється у вигляді флірту, поцілунків, обіймів, доторкань за межами сексуального контакту. Тому для психофізіологічного спілкування мають значення не тільки чисто сексуальні характеристики партнерів, але й особливості статури, реактивність організму, психодинамічні характеристики поведінки. Психологічний рівень визначає психологічну атмосферу між партнерами, котра сприяє самовираженню особистості, підтримує і стимулює розвиток її неповторної індивідуальності, дає терапевтичний ефект розуміння, схвалення, прийняття особистості, виступає джерелом моральної та емоційної підтримки. Соціально-психологічний рівень взаємин подружжя пов'язаний зі змістом родинно-рольової сфери подружніх взаємин, які являють собою співробітництво шлюбних партнерів при реалізації сімейних функцій. Соціокультурний рівень подружніх взаємин дозволяє подружжю узгоджувати загальну спрямованість і мотивацію поведінки, життєві позиції, ціннісні орієнтації, погляди на оточуючий світ і своє місце у ньому, інтереси і мотиви соціальної поведінки.

ПРОГНОЗУВАННЯ ПСИХОГЕННИХ ВТРАТ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ВВ МВС УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

І.М. Дяченко

Академія внутрішніх військ МВС України

Службово-бойова діяльність внутрішніх військ МВС України включає в себе виконання завдань з охорони громадського порядку, особливо важливих об'єктів, дипломатичних представництв і консульських установ іноземних держав на території України, конвоювання та екстрадиції, здійснення режимно-карантинних заходів під час ліквідації наслідків аварій, катастроф та ін. Їх реалізація здійснюється в умовах постійного негативного впливу на психіку особового складу. Це незмінно веде до психічних розладів військовослужбовців, що негативно впливає на результати виконання службово-бойових завдань. Досвід організації морально-психологічного забезпечення службово-бойової діяльності ще раз підтвердив необхідність його проведення безпосередньо в бойових порядках, а також удосконалення системи взаємодії психологів виховних структур зі спеціалістами медичної служби, органів бойової підготовки, кадрів та комплектування. До цього часу основи прогнозування та оцінки психогенних втрат, психологічної допомоги і відновлення боєздатності психогеннотравмованого особового складу під час виконання службово-бойових завдань не були предметом спеціального наукового дослідження. У наукових працях висвітлювалися лише окремі аспекти цієї проблеми, хоча необхідність її глибокого розроблення обумовлюється практичними запитами та потребами військ. Прогноз психогенних втрат дозволить суттєво впливати на хід та результат службово-бойових дій, вчасно й обґрунтовано приймати адекватні управлінські рішення, здійснювати заходи щодо психологічної допомоги і відновлення боєздатності особового складу.

ДО ПИТАННЯ РОЛІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПОНЕНТИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ТЕХНІЧНОГО ЗАКЛАДУ

А.О. Мироненко

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Традиційні цінності в перехідному (постіндустріальному) суспільстві, яким є Україна, зазнають змін, адже пов'язані з ціннісною орієнтацією, тобто ставленням людини до фактів, явищ навколишньої дійсності з огляду на їх важливість, значимість. Ціннісна орієнтація передбачає також ставлення людини до матеріальних та духовних цінностей, це система установок людини, переконань, переваг, що виявляються в її поведінці. Найціннішим товаром у суспільстві все частіше стає інформація. Мільйонне тиражування творів мистецтва залучає до світу культури все більше людей. Водночас переважно технократичне мислення (що підходить до процесів і явищ із суто технічних позицій) ставить під сумнів сумлінне вивчення та засвоєння майбутніми фахівцями технічного профілю того матеріалу (зокрема з історії України, української культури, культури спілкування та етикету керівника), який ними ще не усвідомлюється як доцільний та практично значущий. Постіндустріальне суспільство – суспільство інформаційне. Провідна роль у ньому відводиться сфері послуг, науці, освіті, а основним об'єктом діяльності стає торгівля інформацією. Чи можемо моделювати ситуації, за яких новітні інформаційні засоби впливатимуть на культурне життя кожного, хто зараз навчається у технічному закладі? Відповідь

криється у змісті конкретної інформації (становлення нових цінностей не можливе без засвоєння історії українського народу, української культури), ставленні до неї конкретної людини (викладача, курсанта, студента), а також у тому, через призму яких світоглядних орієнтирів дається оцінка інформації. Своєрідним світоглядним фільтром є духовний світ майбутніх фахівців (процес становлення якого припадає на час навчання у вищій школі). В умовах дискретності, нерівномірності, багатовимірності і амбівалентності процесів та явищ сучасності культурологічна компонента мислиться як одна з основ створення інформації, конкурентоспроможної стосовно суто технічних запитів технократичного суспільства.

ПРОВІДНА ВЕРСТВА В ДЕРЖАВОТВОРЧІЙ КОНЦЕПЦІЇ В.К. ЛИПІНСЬКОГО

О.О. Приймак

Військовий коледж сержантського складу

Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Теоретична спадщина В. К. Липинського присвячена проблемам українсько-го державотворення. Їх вивчення стало результатом створення ідеологічної концепції розбудови української держави. Провідною верствою цієї гетьманської держави було визначено хліборобський клас. Під поняттям хліборобського класу вчений розумів групу родин, що мають власну землю і самі її обробляють. В.К. Липинський бачив чітку паралель між господарською родиною та державою. Вона полягає у тому, що кожний господар має свою чітко визначену ділянку землі, яка у масштабі держави перетворюється на державну територію. Як господар захищає свою землю і про яку своєю індивідуальною працею дбає, так і гетьман захищає інтереси свого народу і землі, на якій він живе і піклується про його добробут та розвиток. Як керівник господарства хлібороб користується авторитетом та повагою своєї родини, так і гетьман у своїй державі має безперечний авторитет та пошану. Як дружина господаря є вірною помічницею і в певних випадках може сама стати господинею, так і дружина гетьмана має права очолити державу. Господар він же і батько, який унаслідував власну землю від свого батька і має передати її своєму синові. Гетьман також має передати правління у руки своїх нащадків. Отже, у процесі розбудови української держави В.К. Липинський приділяв велике значення хліборобському класу як провідної верстви.

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА

І.М. Ребрій

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Соціальна відповідальність військовослужбовців – це ставлення військовослужбовців до виконання громадянського і професійного обов'язку, яке зумовлене місцем та роллю військовослужбовців у житті суспільства, функціональним призначенням збройних сил і полягає у виборі способів дії у відповідності до суспільної оцінки та існуючих юридичних санкцій за її наслідки. Соціальна відповідальність військовослужбовців є багатограним системним утворенням. У структурі соціальної відповідальності військовослужбовців виділяються: за суб'єктами соціальної відповідальності – особиста відповідальність, відповідальність різних категорій військовослужбовців, відповідальність військових колективів, відпові-

дальність військовослужбовців як соціально-професійної групи суспільства; за видами (у залежності від видів суспільної оцінки та санкцій) – політична, правова, моральна, матеріальна та естетична відповідальність; за об'єктами (інстанціями) – відповідальність перед людством, відповідальність перед суспільством, відповідальність перед військово-професійною спільністю, відповідальність перед колективом, відповідальність перед собою як особистістю; за рівнями сформованості – відповідальність як необхідність, відповідальність як норма, відповідальність як потреба; за сферами прояву – відповідальність в економічній сфері, відповідальність у соціальній сфері, відповідальність у політичній сфері, відповідальність у духовній сфері і відповідальність у військово-професійній сфері.

К ВОПРОСУ ОБ ОБРАЗОВАНИИ

Л.М. Трусей

Харьковский университет Воздушных Сил имени Ивана Кожедуба

Причины снижения уровня школьного образования, и, естественно, высшего, требуют глубокого исследования. К уже известным причинам – падению престижа профессии преподавателя, отставанию вузовских программ от современных требований, добавились не менее существенные – заметное изменение отношения обучаемых к обретению знаний, отсутствие у них стимула к учебе и др. Если раньше полученных знаний и профессиональных навыков хватало на более продолжительное время, то теперь объемы информации и технологий обновляются примерно каждые 5 – 10 лет. Система образования не учитывает трансформаций и, соответственно, знания не обновляются. При колоссальном накоплении информации в каждой отдельно взятой сфере знаний, практически невозможно усвоить всё в процессе обучения. Поэтому главная цель среднего, специального и высшего образования – научить методологии (принципам, способам) получения знаний, истинному мировоззрению, подлинной истории и истории своей Родины. Целесообразно параллельно формировать систему переподготовки кадров. Существующая ныне система образования, состоящая, по сути, из совокупности познаний, мало воздействует на умственную, и еще меньше – на духовную природу индивида. Она не является орудием его преобразования, а, скорее, средством для обретения чисто внешнего лоска. Правильно направленное образование может дать полезные практические результаты в смысле развития профессиональных способностей. К сожалению, в течение последних 15-20 лет образовательные системы основываются в основном на ложных принципах, известных заблуждениях и на обещаниях преобразования системы образования. Практическая реализация преобразования системы образования возможна при условии преобразования общества и всех сфер его жизни. Однако надежды на то, что правильно организованное образование способно преобразить человека, по мнению знаменитых философов, не оправдывают себя. Так, Герберт Спенсер считает, что образование не делает человека ни более нравственным, ни более счастливым и не изменяет ни его инстинктов, ни его наследственных страстей, а иногда даже, если только оно дурно направлено, причиняет более вреда, нежели пользы. Согласно статистике, преступность увеличивается вместе с увеличением образованных правонарушителей, причем уточняется и механизм преступлений. (компьютерные преступники, налоговые, и врачи, чиновники и прочие аферисты всех мастей с одним или двумя высшими образованиями). Несмотря на иллюзорный характер ожиданий, образование все же в состоянии улучшить человека и оно непременно должно его улучшать.

**ДО ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ ОЦІНКИ НЕБЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ**

*В.В. Тютюнник, к.т.н., с.н.с.; В.Д. Калугін, д.хім.н., проф.
Національний університет цивільного захисту України*

Створення системи захисту від надзвичайних ситуацій (НС) потребує формування об'єктивних критеріїв для визначення стану безпеки території України, його відповідності заданому рівню безпеки та його динаміки у процесі життєдіяльності населення України. Так, НС природного характеру впливають на соціально-фізіологічне та матеріально-технічне становище населення природно-техногенно-соціальної системи – території України та призводять до соціальних наслідків й економічних збитків. Застосування сформованого принципу оцінки соціальних наслідків та економічних збитків населення України в умовах надзвичайних ситуацій природного характеру дозволяє визначити появу додатного градієнту природної складової безпеки, як дестабілізуючого фактора для економіки держави, стану життя населення та умов життєдіяльності в цілому. Таким чином, розмір соціальних наслідків від НС природного характеру вказує на необхідність перегляду принципів цивільного захисту, які повинно спрямувати й на розвиток заходів попередження та недопущення виникнення природних небезпек, що провокують додаткові фінансові, матеріальні та соціальні навантаження на розвиток держави.

**ОБГРУНТУВАННЯ НЕДОЦІЛЬНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
СЕЗОННОГО ЧАСУ**

М.Г. Петровський

Штаб цивільної оборони Харківської міської клінічної лікарні №8

На основі аналізу тенденцій розвитку систем числення часу за останнє століття пропонується новий підхід до оцінки основних типів соціально обумовленого часу. Однією з причин збереження та зростання негативних процесів в суспільстві, і особливо в молодіжному середовищі, є глобальна систематична штучна ломка однієї з двох найважливіших взаємозв'язаних основ життєдіяльності людини, якими є простір і час, причому такої основи, яка вже сама по собі, за своєю природою, не є постійною. Захисту простору приділяється все більше уваги. Встановлений і дотримується на міжнародному рівні принцип недоторканості повітряного простору і зовнішніх меж держав. Проте люди інколи забувають, що для їх же блага необхідно подумати і про захист часу від посягань на його цілісність. Незахищеність часу істотним чином позначається на здоров'ї населення, і особливо таких його категорій, як, наприклад, льотно-технічний склад авіації. Від його самопочуття, від його здоров'я залежать не лише життя і здоров'я окремих груп людей, але і безпека країни в цілому. В основу розгляду проблеми автор поклав надпоясний час, що був введений в багатьох країнах з метою економії енергії освітлення. В доповіді викладені причини трансформації використовуваних типів обрахування систем часу і негативний вплив цього явища на здоров'я і самопочуття людей. Застосована нова методологія, вперше запропонована класифікація типів часу за їх змістом та формою. На основі ряду приведених аргументів підкреслюються недоцільність, нерентабельність та небезпечність маніпуляцій часом.